

Οι σχέσεις Αγίου Όρους & Θράκης μέσω ιερών προσωπικοτήτων

/ Πεμπτουσία

Οι σχέσεις Αγίου Όρους και Θράκης διά ιερών μορφών

Θα εισέλθω αμέσως στο θέμα μου, αφού μου επιτρέψετε παρακαλώ μία διευκρίνιση. Τα γεωγραφικά όρια του Αγίου Όρους σε όλη την υπερχιλιετή ιστορία του ήταν συγκεκριμένα και σχεδόν σαφή[1]. Τα όρια της Θράκης κατά τις διάφορες περιόδους της πολυκύμαντης ιστορίας της δεν ήσαν τα αυτά. Εμείς θ' αναφερθούμε για λόγους ιστορικούς στην ευρύτερη Θράκη, στη γνωστή Δυτική, με τους νομούς Έβρου, Ξάνθης και Ροδόπης, στην Ανατολική με τους νομούς Αδριανουπόλεως, Καλλιπόλεως, Ραιδεστού και Σαράντα Εκκλησιών και τη ΒΔ την Ανατολική Ρωμυλία[2].

Πηγή: <http://mhlia.blogspot.gr/>

Στην προχριστιανική Θράκη υπήρχε μία φυλή φιλήσυχη, οι λεγόμενοι «κτίστες», οι

οποίοι ζούσαν δίχως γυναίκες, δίχως να τρώγουν κρέας, τρεφόμενοι κυρίως με φυτικές ουσίες. Σε ορισμένες δε φυλές κατά τη γέννηση τέκνου έκλαιαν, για τις πικρίες του βίου που θα συναντούσε, και στους θανάτους έχαιραν, πιστεύοντας ότι η άλλη ζωή είναι ανώτερη της παρούσης. Γενικώς παρουσιάζεται έντονος πνευματικός και θρησκευτικός βίος στους αρχαίους Θράκες[3], που θυμίζει την άσκηση και την πίστη στην παροδικότητα αυτής της ζωής των Αγιορειτών πατέρων.

Τη Χαλκιδική κατοικούσαν Θράκες, όπως και τον Άθωνα, ως αναφέρει ο Στράβων. Ιερά Παράδοση ανάγει τον εκχριστιανισμό των κατοίκων του Άθω στο κήρυγμα της ίδιας της Θεοτόκου και τον Απόστολο Παύλο να κηρύττει στην πλησιόχωρη περιοχή. Ο άλλος των πρώτων αποστόλων Ανδρέας είναι ο πρώτος εκχριστιανιστής των Θρακών, όπου και είναι ιδιαίτερη η τιμή της Θεοτόκου με πλήθος μονών και ναών[4].

Οι σχέσεις των δύο τόπων αρχίζουν μ' έναν παράδοξο τρόπο θα 'λεγε κανείς. Ο πρώτος επώνυμος όσιος του Αγίου Όρους, ο σπηλαιώτης ακτήμων και γυμνητεύων Πέτρος ο Αθωνίτης, θέλησε να ενταφιασθεί στις Φώκες της Θράκης τον Θ' αιώνα, από μοναχούς που μετέφεραν το σκήνος του εκεί. Πριν εισέλθουν στην πόλη κόσμος πολύς έφθασε κι έλεγε: «Που είναι ο Μέγας Πέτρος, όστις ήλθεν από το Όρος του Άθωνος; Θέλομεν να τον προϋπαντήσωμεν». Τότε τελέσθηκαν πλήθος θαυμάτων και μεγάλες τιμές προσφέρθηκαν από τον κλήρο και τον λαό της επαρχίας στο θαυματουργό και μυροβόλο λείψανο του Αθωνίτη οσίου Πέτρου[5].

Περί τα τέλη του Ι' αιώνας από την Αδριανούπολη έρχονται στη μονή Βατοπεδίου οι πλούσιοι ευγενείς Αθανάσιος, Νικόλαος και Αντώνιος και με την προτροπή του αγίου Αθανασίου του Αθωνίτου γίνονται οι νέοι κτίτορες της ωραίας και μεγάλης αυτής μονής[6]. Οι τάφοι των τριών Θρακών οσίων βρίσκονται στο δεξιό μέρος της Λιτής του Καθολικού και πρόσφατα ανακαλύφθηκαν τα τίμια λείψανά τους[7].

Το Παπίκιο όρος είναι τμήμα του ορεινού τμήματος της Ροδόπης και βρίσκεται ΒΔ της Κομοτηνής, πάνω από τη Βιστωνίτιδα λίμνη. Την εποχή αυτή βρίσκεται σε ακμή. Πρόκειται για μια σημαντική μοναστηριούπολη, με σπουδαίες μονές όπως του Αγίου Ιωάννου της Ρίλας, του Αγίου Λουκά και άλλες, των οποίων πρόσφατα ανακαλύφθηκαν ερείπια. Εδώ μόνασαν η αυτοκράτειρα Μαρία Βοτανειάτη, που έκτισε δική της μονή και ενίσχυσε οικονομικά τη μονή των Ιβήρων στο Άγιον Όρος, ο πρωτοστράτωρ Αλέξιος Αξούθ και ο γιος του Μανουήλ ο Α', ο σεβαστοκράτωρ Αλέξιος, ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και άλλοι[8].

Το 1195 ο των Σέρβων ζουπάνος Στέφανος Α' Νεμάνια, γιος του αγίου Συμεών του Μυροβλύτη, κτίτορα της μονής Χιλανδαρίου, εγκαταλείπει πλούτη, τιμές και δόξες

και μονάζει σε μία των μονών του Παπίκιου όρους, ύστερα από δωρεές σε αγιορειτικές μονές, στις οποίες επιστρέφει ως μοναχός, και ιδιαίτερα στην Βατοπεδίου και Χιλανδαρίου[9].

Στις αρχές του ΙΓ΄ αιώνας, ύστερα από Σύναξη τριών χιλιάδων Αγιορειτών Γερόντων, απεστάλη επιτροπή πατέρων στην Καλλίπολη, για να υποστηρίξουν τα δικαιώματά τους στον αυτοκράτορα Νικαίας Ιωάννη Γ΄ Δούκα Βατάτση και τον ηγεμόνα των Βουλγάρων Ιωάννη Ασάν. Ο δεύτερος συνέστησε στη Ζαγορά της Θράκης Πατριαρχείο και καταπατούσε ελευθερίες των Αγιορειτών[10].

Δύο χρυσόβουλλα του 1317 του αυτοκράτορα Ανδρονίκου Β΄ του Παλαιολόγου εκδοθέντα υπέρ της ιεράς μονής Χιλανδαρίου αναφέρονται σε δωρεές πλούσιων μετοχίων. Το 1321, κατά τον ιστορικό Νικηφόρο Γρηγορά, «μήτε αροτριάν, μήτε σπείρειν, ούτε των πόλεων εξιέναι εδύναντο επί έτος εν και μήνας δέκα»[11]. Δεν άφηναν τους Θράκες οι ληστεύοντες Οθωμανοί να εργάζονται στα κτήματά τους. Το Άγιον Όρος μετά το 1340 υπάγεται στη σερβική δυναστεία, όπως και η Θράκη, με ηγεμόνα τον Στέφανο Δουσάν[12].

Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως άγιος Κάλλιστος ο Α΄, οικήτορας της αγιορειτικής μονής του Παντοκράτορος, το 1360 στέλνεται στη βασίλισσα της Σερβίας Ελισάβετ, στις Φέρες της Θράκης ευρισκόμενη, για μια ισχυρή συμμαχία κατά των Τούρκων και φαίνεται πως την επηρεάζει, αλλά ασθενεί κι αποθνήσκει [13].

Την ίδια εποχή πρόκριτοι Αγιορείτες αποστέλλονται στην Αδριανούπολη στον Σουλτάν Μουράτ Α΄ (1360-1389) προς επικύρωση των προνομίων τους και τότε εξεδόθησαν σχετικά φερμάνια, αντίγραφα των οποίων υπάρχουν σε ορισμένες αθωνικές μονές. Επί Μωάμεθ Β΄ του Πορθητού αναγκάζονται οι Αγιορείτες να επισκεφθούν την Αδριανούπολη, για να περισώσουν τα πολύτιμα κειμήλιά τους[14].

Σε μία επίσκεψη της Τιμίας Ζώνης της Θεοτόκου από Βατοπεδινούς μοναχούς στην Αίνο της Θράκης προς προσκύνηση υπό των πιστών η πρεσβυτέρα ενός ιερέως της πόλεως απέκοψε ένα τεμάχιό της χάρη ευλαβείας προς ευλογία, το οποίο τελικά μεταμεληθείσα επέστρεψε στους συνοδούς πατέρες. Η Αίνος υπήρξε πόλη με ιδιαίτερη θρησκευτικότητα, με πλήθος ναών, μονών, παρεκκλησίων και αγιορειτικών μετοχιών. Αξίζει να σημειωθεί η μεγάλη ευλάβεια των κατοίκων προς τη Θεοτόκο και τα προσωνύμια που της έδωσαν Ελεούσα, Οδηγήτρια, Κορνεοφωλιά, Φανερωμένη, Παντοβασίλισσα, Σκαλωτή, Χαριτωμένη, Ταξιδαριά, που την τιμούσαν πολύ οι ναυτικοί. Ο Ξηροποταμηνός μοναχός Καισάριος Δαπόντες αναφέρει χαρακτηριστικά «πάνω στην Αίνον και θωρώ εδώ την Παναγίαν, εις μίαν και θαυματουργήν κεύμορφην εκκλησίαν»**[15]**.

Ο άγιος Αθανάσιος ο Α΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, γεννήθηκε στην Αδριανούπολη, νέος εκάρη μοναχός σε μονή της Θεσσαλονίκης, κατόπιν μόνασε στο Άγιον Όρος με αυστηρή άσκηση και ιδιαίτερα στη μονή Εσφιγμένου επί αρκετά έτη. Κατόπιν πήγε προσκυνητής των Αγίων Τόπων και αναζητητής ασκητών στα όρη του Λάτρου, Αυξεντίου και Γαλήσιο, όπου χειροτονήθηκε διάκονος και ιερέυς, κι επέστρεψε στο Άγιον Όρος. Από εκεί μεταβαίνει στο θρακικό όρος του Γάνου και η αρετή του σύντομα ελκύει πολλούς πλησίον του, μεταξύ των οποίων και αρκετές γυναίκες, για τις οποίες ίδρυσε μονή, που φημίσθηκε για τη μεγάλη αρετή των μοναζουσών της.

Η φήμη της οσιότητός του τον ανέβασε στον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως το 1289, απ' όπου με κάθε επιμέλεια μόχθησε για το καλό του ταλαιπωρημένου ποιμνίου του κι αναδείχθηκε νέος Χρυσόστομος. Το 1293, μη δυνάμενος να παύσει τον δίκαιο έλεγχο των παρανομούντων, οδηγήθηκε σε παραίτηση κι επέστρεψε στη μονή του. Μετά μία δεκαετία τον επανέφεραν στον οικουμενικό θρόνο για μία οκταετία, κι η δεύτερη αυτή πατριαρχία ήταν λαμπρότερη της πρώτης. Νέα σκάνδαλα όμως τον οδήγησαν σε νέα παραίτηση και τον οδήγησαν ξανά στο αγαπητό του μοναστήρι. Έγινε για όλη τη Θράκη ο παλαιός Αθωνίτης ασκητής ιατρός ψυχών και σωμάτων ο θαυματουργός, πατέρας πτωχών λαϊκών και μοναχών ο ακτήμων, παράδειγμα με τη βιωματική ζωή του**[16]**

[Συνεχίζεται]

* Ομιλία που πραγματοποιήθηκε στις 23.9.1995 στην αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου της Ιεράς Μητροπόλεως Μαρωνείας και Κομοτηνής στη σειρά εκδηλώσεων με τον γενικό τίτλο «Άγιον Όρος και Θράκη» από τον Μορφωτικό Όμιλο Κομοτηνής και δημοσιεύθηκε στα Πρακτικά, Κομοτηνή 2001, σσ. 151-167.

1. Χρήστου Κ.Π., Το Άγιον Όρος, Αθήναι 1987, σσ. 17-19.
2. Κορομηλά Μ., Θρακική Τοπογραφία, Αθήνα 1994.
3. Γριτσόπουλου Α.Τ., «Θράκη», Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τ. 6, Αθήναι 1965, στ. 527-530.
4. Όπ.π.
5. Γρηγορίου Παλαμά, Λόγος εις τον Βίον του οσίου Πέτρου του Αθωνίτου, Άγιον Όρος 1991, σσ. 85-91.
6. Προσκυνητάριο Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος, σ. 10.
7. Όπ.π., σ. 32.
8. Θράκη, Αθήνα 1994, σ. 182.
9. Πόποβιτς Ιουστίνου αρχιμ., Βίος και Πολιτεία των Αγίων Πατέρων ημών Σάββα και Συμεών, Αθήναι 1975.
10. Χρήστου Κ.Π., όπ.π., σ. 133.
11. Σμυρνάκη Γ. ιερομ., Το Άγιον Όρος, Άγιον Όρος 1988², σ. 87.
12. Όπ.π.
13. Βίκτωρος Ματθαίου μοναχού, Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τ. 6, Αθήναι 1973⁴, σ. 285.
14. Σμυρνάκη Γ., όπ.π., σ. 109.
15. Τζώγα Σ.Χ., «Μητρόπολις Αίνου», Θ.Η.Ε., τ. 1, στ. 1081.
16. Βίκτωρος Ματθαίου, όπ.π., τ. 10, σ. 628 κ.ε.